

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

Лариса КЛОЧКО
«29» серпня 2025 р.

ПРОГРАМА

ПА1 Комплексний кваліфікаційний екзамен із української мови і літератури та методики їх навчання

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма

Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною комісією
факультету іноземної та слов'янської філології
«29» серпня 2025 року

Голова Наталія ГРОМОВА

Розробники:

Рудь О. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури

Герман В. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури

Громова Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови і літератури

Кириленко Н. І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Вікторія ГЕРМАН

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	5
ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	8
Програма з сучасної української літературної мови.....	8
Програма з української літератури	25
.....	
Програма з методики навчання української мови.....	29
Програма з методики навчання української літератури	34
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	37
Рекомендована література з сучасної української літературної	
мови.....	37
Рекомендована література з української літератури	39
Рекомендована література з методики навчання української	
мови.....	43
Рекомендована література з методики навчання української	
літератури.....	46

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Іспит слугує перевіркою готовності здобувачів вищої освіти до реалізації професійних функцій учителя української мови і літератури базової школи і відповідає меті **ОП:** підготувати висококваліфікованих, конкурентноспроможних фахівців із предметної спеціальності Середня освіта (Українська мова і література), які володіють комплексними знаннями в галузях української та англійської філології, педагогіки та методики середньої освіти та практичними навичками навчання української мови і літератури, англійської мови, здатних до безперервної освіти й самовдосконалення, самостійної педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Мета комплексного іспиту – виявити рівень володіння відповідними компетентностями з курсу сучасної української мови, української літератури та методики навчання української мови, української літератури.

Здобувачі вищої освіти мають обов’язково дотримуватися академічної доброчесності, що передбачає самостійне виконання студентами завдань іспиту в письмовій формі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Відповідь студента оцінюється за 100-бальною шкалою.

Бали розподіляються таким чином: за правильно виконані завдання з української мови студент може набрати **25 балів**, з методики навчання української мови **25 балів**; за правильно виконані завдання з української літератури та методики навчання української літератури студент може набрати по **25 балів**.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за системою ЄКТС та національною шкалою оцінювання відповідно до Положення про порядок оцінювання знань студентів у ЄКТС в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка.

Шкала оцінювання	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
<p style="text-align: center;">Відмінно; 90-100 балів; А</p>	<p>Студент повністю оволодів теоретичним матеріалом, логічно і послідовно викладає його, наводить самостійно приклади і коментує їх, спроможний простежити історію питання, різні погляди вчених на певну проблему; вільно володіє професійною термінологією; демонструє вміння застосовувати набуті знання у нестандартних ситуаціях. Під час відповіді студент не допускає фактичних і мовленнєвих помилок. Відповідь студента послідовна, виважена і науково обґрунтована, демонструє особистий внесок у вирішенні поставленої проблеми, враховує наявні в методиці погляди й підходи, можливі альтернативи вирішення проблеми, що розкривається.</p>
<p style="text-align: center;">Добре; 82-89 балів; В</p>	<p>Студент логічно і повно розкриває зміст матеріалу з питання білета; висвітлює не лише теоретичний матеріал, а й різні погляди вчених на проблему, що розглядається; виявляє вміння аналізувати, робити узагальнення, висновки, давати чіткі визначення поняттям; володіє професійною термінологією; простежуються здібності</p>

	змінювати логіку викладу повідомлення, аналізу власного і чужого висловлювання. Більшість теоретичних положень підтверджує прикладами. Студент демонструє вміння не лише відтворювати вивчений матеріал, а й аналізувати його, даючи висловленому власну оцінку, аргументуючи висловлене загальновідомими доказами. Однак під час відповіді іноді трапляються незначні фактичні і граматичні помилки.
Добре; 74-82 бали; С	Студент логічно, але недостатньо повно розкриває зміст матеріалу з питання білета; висвітлює теоретичний матеріал, проте не виявляє знань різних дослідницьких поглядів на обговорювану проблему; виявляє вміння аналізувати, робити узагальнення, висновки, давати визначення поняттям, утім може вдаватися до неточних формулювань, припускати фактичних і граматичних помилок; володіє професійною термінологією; простежуються здібності змінювати логіку викладу повідомлення, аналізу власного і чужого висловлювання. Більшість теоретичних положень підтверджує прикладами. Студент демонструє вміння відтворювати вивчений матеріал, проте бракує власного аналізу, власних оцінок, аргументуючи висловлене загальновідомими доказами. Під час відповіді допускає фактичні і граматичні помилки.
Задовільно; 64-73 бали; Д	Студент виявляє знання тільки основного програмового матеріалу. Непослідовно і незв'язно розкриває питання; не завжди може обґрунтувати висловлені думки; висвітлює лише теоретичний матеріал, не розкриваючи погляди учених на певну проблему; неточно дає визначення окремих понять; має труднощі при необхідності навести приклади, хоча може навести окремі завчені приклади; не завжди може дати чітку відповідь на запитання екзаменатора, що конкретизує його відповідь; застосовує набуті знання лише у стандартних ситуаціях. Виклад відзначається поверховістю, недостатнім осмисленням і логікою викладу, значною кількістю фактичних помилок.
Задовільно; 60-63 бали; Е	Студент виявляє неповні знання основного програмового матеріалу. Непослідовно і незв'язно розкриває питання; не може обґрунтувати висловлені думки; неповно висвітлює теоретичний матеріал; неточно і з помилками дає визначення окремих понять; має труднощі при необхідності навести приклади, хоча може навести окремі завчені приклади; не завжди може дати чітку відповідь на

	запитання екзаменатора, що конкретизує його відповідь; при застосуванні набутих знань студент може мати труднощі навіть у стандартних ситуаціях. Виклад відзначається поверховістю, недостатнім осмисленням і логікою викладу, значною кількістю фактичних і граматичних помилок.
Незадовільно; 35-59 балів; FX	Студент відтворює уривчастими реченнями окремі цілісні смислові фрагменти теоретичного матеріалу, що становить 1/3 частину загального обсягу змісту певної теми; участь студента у діалозі обмежується однією чи двома елементарними репліками; під час відповіді не враховує ситуації спілкування. Студент в основному не розуміє того, про що повідомляє, сплутує поняття; допускає грубі фактичні помилки, неточності; не може навести приклади. Мовлення студента збіднене, не відшліфоване.
Незадовільно; 1-34 бали; F	Студент виявляє нерозуміння основного програмового матеріалу; епізодично відтворює теоретичний матеріал. Він в основному розуміє суть запитання білета, але не може цілісно і точно сформулювати відповідь, сплутує поняття; не може застосовувати набуті знання в елементарних стандартних ситуаціях; не наводить приклади; не розкриває погляди вчених на проблему, що висвітлюється. Студент допускає грубі фактичні помилки, у його мовленні спостерігається значна кількість різнотипних помилок.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ПРОГРАМА З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Загальні відомості про українську мову та її розвиток. Українська мова – національна мова українського народу, одна із форм його національної культури. Мова і духовний розвиток народу. Походження і розвиток української мови. Мова і державність. Національні риси української мови на всіх мовних рівнях.

Українська літературна мова як упорядкована форма загальнонародної мови. Поняття про норми літературної мови, типи літературних норм.

Територіальні діалекти української мови. Роль південно-східного наріччя у формуванні літературної мови.

Писемна й усна форми сучасної української літературної мови, їх стиліова диференціація.

Фонетика як лінгвістична дисципліна. Предмет фонетики. Зв'язок фонетики з іншими розділами мовознавства.

Поняття про звуки мови. Різні аспекти вивчення звукової системи мови (фізично-акустичний, фізіологічно-артикуляційний, лінгвістичний (фонологічний)).

Загальна характеристика та класифікація звуків мови. Диференціація звуків на голосні та приголосні, їх визначальні риси.

Голосні звуки. Артикуляційно-акустична класифікація голосних звуків української мови; типи голосних за рядом, ступенем піднесення спинки язика, участю губ у вимові. Зміни голосних у мовному потоці.

Приголосні звуки. Артикуляційно-акустичні особливості приголосних. Класифікація приголосних: характеристика приголосних за місцем творення; характеристика приголосних за способом творення; характеристика приголосних за звучністю; класифікація приголосних за акустичним враженням.

Палаталізація приголосних: класифікація приголосних за ступенем вияву м'якості; позиції пом'якшення приголосних.

Фонологія. Основні поняття фонології: фонема, алофон, мінімальна пара, диференційні ознаки фонем, фонологічна система. Диференційні та недиференційні ознаки фонем. Основні функції фонем: будівельна, ототожнювальна, розпізнавальна.

Звукові вияви фонем. Головний вияв і різновиди алофонів (варіантів) фонем. Слабка і сильна позиції фонем. Позиційні та комбінаторні варіанти фонем.

Фонологічна система сучасної української літературної мови. Система голосних фонем і їх звукових виявів. Система приголосних фонем і їх звукових виявів.

Звукові і фонемні зміни у потоці мовлення. Акомодація і асиміляція голосних звуків. Акомодація голосних і приголосних.

Асиміляція приголосних звуків, її артикуляційна природа. Різновиди асиміляції: прогресивна асиміляція і регресивна асиміляція. Типи регресивної асиміляції: за голосом (дзвінкістю / глухістю); за місцем і способом творення; за м'якістю / твердістю.

Дисиміляція приголосних звуків, її різновиди.

Проблема подовження і подвоєння приголосних звуків у лінгвістичній літературі.

Спрощення в групах приголосних. Інші звукові зміни.

Чергування фонем і їх варіантів. Чергування як явище. Редукція. Поняття про позиційні та історичні чергування. Фонетичні та історичні чергування.

Найдавніші чергування голосних. Чергування голосних пізнішого періоду: чергування [О], [Е] з [І]: історична довідка про виникнення цього чергування; чергування [О], [Е] з нульовою фонемою; чергування [О] з [Е] після шиплячих та j: історична довідка; чергування [И] з [О] у фонемосполученнях [РИ], [ЛИ], [РО], [ЛО].

Характеристика фонетичних чергувань приголосних: чергування приголосних за дзвінкістю – глухістю; чергування приголосних за місцем і способом творення; чергування приголосних за твердістю – м'якістю; чергування приголосних з фонемним нулем; позиційні чергування голосних [У], [І] з приголосними [В], [Й].

Історичні чергування приголосних. Чергування [Г], [К], [Х] – [Ж], [Ч], [Ш] – [З], [Ц], [С] як наслідок першої, другої та третьої перехідних палаталізацій. Чергування [Д] – [ДЖ], [Т] – [Ч], [З] – [Ж], [С] – [Ш], [ЗД] – [ЖДЖ] тощо в дієслівних формах. Чергування губних у сполученнях *губний + Л* та *губний + j*. Зміна приголосних при творенні слів за допомогою суфіксів -ськ(ий), -ств(о), -ин(а).

Фонетичне членування мовного потоку. Сегментні і суперсегментні одиниці. Фраза, такт, фонетичне слово, склад, звук як сегменти мовного потоку. Склад з артикуляційного і акустичного погляду. Теорії складу. Основні закономірності українського складоподілу. Склади відкриті і закриті, прикриті, напівприкриті, неприкриті. Звуки складові і нескладові.

Наголос та інтонація як суперсегментні одиниці. Словесний наголос. Процес нормування та особливості наголосу сучасної української літературної мови. Склади наголошені і ненаголошені. Побічний наголос. Енклітики і проклітики.

Основи милозвучності української мови. Усунення збігів голосних і приголосних звуків. Інші засоби милозвучності.

Орфоепія як розділ мовознавчої науки. Усталення орфоепічних норм української мови. Суспільне значення орфоепічних норм. Причини відхилень від орфоепічних норм. Порушення правил української літературної вимови. Типи орфоепічних помилок. Фонологічні та фонетичні вимовні помилки.

Основні норми сучасної української літературної вимови. Особливості вимови голосних у наголошених та ненаголошених позиціях. Вокалізм.

Вимова приголосних та сполучень приголосних звуків. Правила вимови слів іншомовного походження.

Особливості наголошування слів української мови. Акцентуаційні норми сучасної української літературної мови. Особливості іменникового наголошування. Основні принципи наголошування прикметників. Основні принципи наголошування числівників. Особливості дієслівного наголошування. Подвійне наголошування слів.

Графіка української мови. Історія графіки української мови. Поняття графеми. Особливості української графіки. Український алфавіт, його писана й друкована форми. Небуквені знаки в українському письмі. Співвідношення між буквами українського алфавіту і фонемами української літературної мови.

Українська орфографія як розділ мовознавства. Стислі відомості з історії української орфографії. Український правопис: історія та особливості нової редакції (2019 р.).

Поняття про орфограму та орфографічне правило. Принципи українського правопису. Фонетичний, морфологічний, традиційний (історичний), смисловий (диференціюючий) принципи правопису.

Правопис слів разом, із дефісом, окремо. Загальні правила правопису складних слів. Сполучні звуки [о], [е] (є). Складні слова без сполучного звука.

Складні іменники. Правопис прикладки. Складні числівники та займенники. Складні прикметники. Правопис прислівників разом, окремо і через дефіс. Правила написання складних прийменників, сполучників і часток.

Правила вживання великої літери. Граматичний, семантичний, словотвірний принципи вживання великої літери. Велика літера в оформленні тексту. Вживання великої літери для виділення власних назв.

Основні правила правопису слів іншомовного походження. Приголосні звуки і букви на позначення приголосних у словах іншомовного походження. Неподвоєні й подвоєні букви на позначення приголосних в запозичених одиницях. Голосні звуки і букви на позначення голосних в словах іншомовного походження. Правила передачі дифтонгів та сполучень приголосних в запозичених словах. Вживання апострофа та м'якого знака в іншомовних назвах.

Правопис прізвищ та географічних назв неукраїнського походження. Основні правила правопису слов'янських прізвищ та імен. Апостроф та м'який знак у прізвищах слов'янського походження.

Предмет і завдання лексикології як розділу мовознавства. Слово як основна одиниця лексичної системи. Значення слова і поняття. Основні типи

лексичних значень слова. Основні типи лексичних значень слова за здатністю його сполучатися з іншими лексичними одиницями: вільні та зв'язані значення. Різновиди зв'язаних значень: фразеологічно зв'язані, синтаксично зумовлені, конструктивно зумовлені.

Прямі та переносні, первинні та вторинні значення слів. Типи переносного вживання слова: метафора, метонімія, синекдоха.

Однозначні і багатозначні слова. Поняття про лексико-семантичний варіант як сукупність кількох значеннєвих одиниць багатозначного слова.

Омоніми. Пароніми. Поняття про омонімію як лексико-семантичне явище. Основні принципи розмежування омонімії та полісемії. Кваліфікація повних та часткових лексичних омонімів. Типи периферійних явищ, суміжних із власне лексичною омонімією: омоформи, омографи, омофони. Поняття про міжмовні омоніми в омонімічній системі української мови. Шляхи виникнення омонімів в українській мові. Стилїстичне використання омонімів.

Явище паронімії в українській мові.

Синоніми. Поняття про синоніми. Синонімія як тип лексико-семантичних відношень. Синонімічний ряд як системне утворення. Динамічні процеси в синонімічній групі. Типи синонімів в українській мові. Групи синонімів за характером додаткових значень: семантичні, стилїстичні, семантико-стилістичні. Особливості контекстуальних синонімів. Статус лексичних дублетів у синонімічній системі української мови.

Евфемізми та перифрази як різновиди синонімів. Джерела виникнення синонімії. Стилїстична роль синонімів.

Явище антонімії в українській мові. Кваліфікація антонімів як одиниць, що відображають крайні протилежності у межах одних і тих самих понять. Семантичні та структурні показники антонімів. Типи семантичних класифікацій антонімів. Групи антонімів із структурного погляду.

Різнокореневі та однокореневі антоніми за структурними показниками. Особливості контекстуальних антонімів. Енантіосемія як різновид антонімії.

Лексика української мови з погляду її походження. Процес формування української лексики. Лексичні запозичення з інших мов. Структурно-семантичні групи старослов'янїзмів. Семантичні, фонетичні та словотвірні особливості старослов'янських запозичень. Лексична взаємодія з іншими слов'янськими мовами.

Особливості запозичень з неслов'янських мов. Графічне, фонетичне, граматичне та лексичне освоєння запозичених слів.

Лексика української мови з погляду сфер уживання. Особливості функціонування загальноновживаної лексики. Спеціальна лексика з обмеженим функціонуванням. Територіальні діалектизми в сучасній українській мові: лексичні, етнографічні, семантичні, словотворчі.

Лексична диференціація мовлення за соціальними ознаками: професіоналізми, жаргонізми, арготизми.

Активна і пасивна лексика сучасної української літературної мови.

Активна лексика сучасної української літературної мови. Склад пасивної лексики: а) історизми та архаїзми як невід'ємні елементи сучасної мови; б) склад та причини виникнення нових слів у мові.

Стилістична диференціація лексики. Лексика і стилі. Міжстильова лексика. Стилістично забарвлена лексика.

Предмет і завдання фразеології як лінгвістичної дисципліни. Поняття фразеологічної одиниці. Основні типологічні ознаки фразеологізмів. Спільні й відмінні ознаки стійких виразів із словами, вільними словосполученнями, реченнями.

Типи класифікацій фразеологізмів. Різновиди фразеологізмів за семантичною класифікацією: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

Класифікація за історичною еволюцією семантики усталених сполук. Морфологічний підхід до класифікації фразеологізмів.

Принцип класифікації за граматичною формою і семантичними ознаками.

Завдання стилістичної класифікації усталених виразів. Систематизація фразеологічних сполук у функціональному аспекті. Генетична класифікація стійких виразів. Прислів'я, приказки, крилаті вислови та складені терміни як об'єкт фразеології.

Багатозначність, синонімія та антонімія серед фразеологізмів.

Лексикографія як науково-прикладний розділ мовознавства. З історії розвитку української лексикографії.

Основні типи словників та принципи їх укладання. Одномовні лексичні, фразеологічні, граматичні, словотвірні, акцентологічні, орфоепічні та орфографічні словники.

Головна мета тлумачних словників. Основні завдання укладання тезаурусів. Специфіка вибіркового лексичних словників: діалектних, термінологічних, жаргонів і сленгів, арготизмів, власних назв, іншомовних слів, аббревіатур, синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, неологізмів, стилістичних словників, інверсійних.

Предмет і завдання морфемології як розділу мовознавства. Поняття про морфему, морф та аломорф. Основні ознаки морфа. Диференційні ознаки варіантів морфем.

Основні типи класифікацій морфем у сучасній українській мові. Коренева морфема та афіксальні. Основа слова. Будова лексичної основи. Проблема похідності / непохідності основ. Особливості слів із зв'язаними основами.

Історичні зміни в морфемній будові слова.

Поняття про словотвір та словотвірну систему української мови. Словотворення як джерело збагачення лексики. Структура системи синхронного словотворення.

Словотвірна структура слова. Поняття твірної бази, твірної основи та форманта.

Словотвірний тип та словотвірна модель. Словотвірне значення та його місце в системі смислової структури слова.

Способи словотворення сучасної української літературної мови.

Особливості творення різних частин мови в українській мові.

Граматика української мови як учення про її морфологічну та синтаксичну будову. Основні граматичні поняття. Граматичне значення та способи його вираження в українській мові.

Граматична форма як окремий елемент парадигми. Основні типи граматичних форм.

Граматична категорія як узагальнене абстрактне поняття.

Морфологія як розділ мовознавства. Предмет вивчення морфології. Поняття про словоформу. Взаємозв'язок між словом і словоформою.

Частини мови та принципи їх виділення в українській мові. Проблема поділу слів на лексико-граматичні класи в україністиці.

Поняття про слова категорії стану та модальні слова як окремі лексико-граматичні розряди слів.

Загальна характеристика іменника як частини мови. Семантико-граматичні ознаки його виділення.

Лексико-граматичні категорії іменника. Категорія конкретності та абстрактності. Категорія власних і загальних назв. Категорія істот та неістот. Категорія збірності та одиничності. Категорія речовинності.

Граматичні категорії іменників. Категорія роду, її значення, морфологічне, синтаксичне та лексичне вираження. Значення категорії числа та граматичні засоби вираження. Відмінкова система сучасної української літературної мови. Категорія відмінка. Значення відмінків.

Іменникові парадигми. Поділ іменників на відміни. Диференціація у межах відмін. Варіантні парадигми.

Загальна характеристика прикметника як частини мови. Семантичні, морфологічні і синтаксичні особливості прикметника.

Семантико-граматичні групи прикметників. Якісні прикметники та їх семантико-граматичні категорії: категорія співвідносної міри якості, категорія безвідносної міри якості, категорія суб'єктивної оцінки якості.

Відносні та присвійні прикметники. Семантико-граматичний розряд відносних прикметників. Лексико-граматичні категорії відносних прикметників: темпоральності, локатива, речовинності, ознаки предмета за дією. Категорія посесивності присвійних прикметників.

Перехід прикметників з однієї семантичної групи в іншу. Поняття про відносно-якісні та присвійно-відносні групи прикметників.

Особливості відмінювання прикметників. Повні та короткі прикметники.

Стягнені і нестягнені форми повних прикметників.

Перехід інших частин мови в прикметники. Явище субстантивації прикметників

Числівник як частина мови. Проблема частиномовної природи числівника. Морфологічні категорії числівників.

Структурно-морфологічні групи числівників. Семантичні розряди числівників: означено-кількісні та неозначено-кількісні. Власне кількісні, збірні та дробові числівники в системі означено-кількісних. Закономірності поєднання збірних числівників з іменниками чоловічого, жіночого та середнього роду на позначення істот та неістот. Дробові числівники як гібридні аналітичні структури. Неозначено-кількісні числівники як одиниці, що не відображають ряду чисел і не створюють цілісної системи кількісних понять. Специфіка сполучення неозначено-кількісних числівників з конкретними іменниками та абстрактними найменуваннями.

Питання кваліфікації так званих порядкових числівників в українському мовознавстві: традиційний та нетрадиційний підходи.

Особливості відмінювання числівників. Розгалужена система відмінювання числівників.

Наголошування числівників при словозміні.

Загальна характеристика займенника як частини мови. Історія формування займенників. Основні підходи в україністиці до кваліфікації займенника в системі частин мови.

Класифікація займенників за функціональним навантаженням.

Морфологічні категорії займенника. Особливості вияву категорій роду та числа в займенниках окремих розрядів.

Специфіка семантики займенників. Групи займенників за значенням та їх семантико-граматичні особливості.

Особливості відмінювання займенників. Відмінкові форми займенників.

Поняття про дієслово як центральну частину мови: лексичне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Первинні і вторинні дієслова.

Система дієслівних форм: дієвідмінювані (предикативні) та недієвідмінювані (непредикативні). Інфінітив, або неозначена форма дієслова.

Типи дієслівних основ: основа інфінітива і основа теперішнього часу. Дієслівні форми, що утворюються від основи інфінітива та основи теперішнього часу.

Структурні класи дієслів. Продуктивність та непродуктивність дієслівних класів.

Поділ дієслів на дієвідміни в українській мові за характером тематичного голосного в особовому закінченні. Основні правила класифікації дієслів на дієвідміни за основою інфінітива.

Граматичні категорії дієслова. Категорія виду. Групи дієслів за ознакою реалізації виду: 1) парновидові, 2) непарновидові; 3) двовидові. Особливості формування видових кореляцій дієсловами доконаного і недоконаного виду. Основні засоби вираження видового значення.

Категорії особи і числа. Семантичний зміст категорії особи. Дієслова неповної особової парадигми. Семантична мотивація одноособових (моноособових) дієслів.

Словозміна дієслів (дієвідмінювання). Основні типи парадигм дієвідмінювання: 1) перша особова парадигма теперішнього-майбутнього часу (доконаного виду); 2) парадигма майбутнього часу недоконаного виду; 3) парадигма минулого часу; 4) парадигма наказового способу; 5) парадигма умовного способу; 6) парадигма форм атематичних дієслів. Особливості дієслівних основ і флексій.

Словозмінна категорія часу дієслів. Системні зв'язки категорій часу і виду.

Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний, бажальний способи. Транспозиційні особливості форм дієслівного способу.

Статус категорії перехідності / неперехідності в граматичних студіях української мови. Семантична ознака перехідності / неперехідності. Лексико-семантичні групи перехідних та неперехідних дієслів.

Категорія стану. Традиційна концепція категорії стану в українському мовознавстві.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: лексичне та граматичне значення, синтаксична функція. Основні нетрадиційні підходи до кваліфікації дієприкметника в системі частин мови.

Дієприкметникові форми активного та пасивного стану. Особливості творення активних і пасивних дієприкметників

Явища конверсії (ад'єктивація, субстантивація) в системі дієприкметників. Критерії розмежування дієприкметників та прикметників.

Предикативні форми на -но, -то. Генетичний зв'язок предикативних форм з дієприкметниками.

Дієприслівник як незмінна дієслівна форма. Дієприслівники доконаного та недоконаного виду. Особливості творення дієприслівників доконаного та недоконаного виду.

Ступені адвербіалізації дієприслівника.

Поняття про прислівник як частину мови. Лексичне значення, морфологічні особливості, синтаксична роль прислівника як частини мови.

Семантико-синтаксичні розряди прислівників: 1) означальні; 2) обставинні. Семантика та функціональне навантаження обставинних прислівників.

Означальні прислівники. Основні групи означальних прислівників: 1) якісно-означальні; 2) способу дії; 3) порівняльно-уподібнювальні; 4) міри вияву

ознаки. Категорія співвідносної міри якості (ступені порівняння), безвідносної міри якості та суб'єктивної оцінки якісно-означальних прислівників.

Перехід інших частин мови в прислівник.

Загальні відомості про прийменник як частину мови. Історія формування прийменника в українській мові. Основні підходи в сучасному мовознавстві до визначення статусу прийменника.

Принципи класифікації прийменників. Первинні і вторинні прийменники за походженням. Основні семантичні типи прийменників: просторові, темпоральні, логічні.

Явище синонімії прийменникових конструкцій.

Загальне поняття про сполучник як службову частину мови. Первинні і вторинні сполучники. Поділ сполучників за структурою (прості і складені) та способом уживання (одиничні, повторювані, парні).

Синтаксичні функції сполучників. Класифікація сполучників за семантичними ознаками на сурядні та підрядні. Сурядні (паратактичні) сполучники та їх різновиди (єднальні, протиставні, розділові, градаційні, приєднувальні, пояснювальні, або уточнюючі).

Основні функції сполучників підрядності. Функціональні різновиди підрядних сполучників (з'ясувально-об'єктні, означальні, часові, місця, причинові, умовні, мети, допустові, порівняльні).

Поняття про частку як частину мови. Проблема лінгвістичного статусу часток. Склад часток за походженням та будовою.

Класифікація часток за функціонально-семантичними ознаками. Розряди часток за структурними особливостями (за місцем і роллю в мовних одиницях): фразові частки, формотворчі.

Загальна характеристика вигуків як частини мови. Проблема статусу вигуків у сучасному мовознавстві.

Звукова і морфемна структура інтер'єктивів (первинні і вторинні). Основні розряди вигуків: 1) власне вигуки; 2) звуконаслідування.

Часткові підрозряди інтер'єктивів (емоційні, імперативні, етикетні, вокативні). Явище переходу інших частин мови у вигуки (інтер'єктивація).

Загальні питання синтаксису. Предмет синтаксису. Синтаксис як розділ граматики. Синтаксис мови і синтаксис мовлення. Зв'язок синтаксису з іншими науками. Самобутність українського синтаксису. З історії становлення українського синтаксису. Основні поняття синтаксису. Система і типи синтаксичних одиниць у словосполученні і реченні. Синтаксичні відношення і зв'язки. Засоби вираження синтаксичних зв'язків.

Словосполучення в системі синтаксичних одиниць. Словосполучення як непередикативна синтаксична одиниця. З історії вчення про словосполучення. Різні погляди вчених на природу словосполучення. Словосполучення серед інших мовних одиниць: словосполучення і слово; словосполучення і речення.

Принципи класифікації словосполучень: синтаксичний зв'язок у словосполученнях (сурядні і підрядні); структура словосполучень (прості і складні); ступінь семантичного злиття компонентів словосполучення (вільні і синтаксично неподільні); морфологічна природа стрижневого слова (іменні, дієслівні, прислівникові); семантико-синтаксичні відношення в словосполученні (атрибутивні, об'єктні, адвербіальні); форми підрядного зв'язку у словосполученні (узгодження, кореляція, керування, прилягання).

Речення як основна одиниця синтаксису. Типологія речень у сучасній українській мові. Поняття про речення. Проблема тлумачення поняття “речення” в мовознавстві. Сучасне розуміння речення: формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти. Головні ознаки речення. Порядок слів у простому реченні. Актуальне членування речення. Речення і судження. Комунікативні типи речення: класифікація речень за модальністю (розповідні, питальні, спонукальні, бажальні, переповідні, гіпотетичні) та емоційністю (окличні і неокличні)); поділ речень за характером співвідношення змісту речення з дійсністю (стверджувальні і заперечні). Формально синтаксична типологія речень (прості і складні, поширені і непоширені, ускладнені і неускладнені, повні і неповні, членовані і нечленовані). Статус і граматична природа неповних речень у сучасному мовознавстві. Критерії визначення неповноти речення та розмежування неповних і односкладних речень. Типи неповних речень: еліптичні, контекстуальні, ситуативні, видільні, обірвані. Еквіваленти речення (слова- речення, незакінчені речення, звертання-речення). Парадигматика в системі речень. Речення і синтагма.

Просте двоскладне речення. Головні члени речення. Загальна характеристика підмета і присудка як предикативного центру простого двоскладного речення.

Підмет. Структурно-семантична та граматична характеристика підмета. Диференційні ознаки підмета. Різновиди підметів: прості (іменник у називному відмінку, прикметник у називному відмінку; субстантивованій прикметник дієприкметник, займенник, числівник, прислівник; субстантивована службова частина мови; вигук; прийменниково-іменникове або іменниково-іменникове сполучення темпорального значення; фразеологізм; лексикалізоване словосполучення; займенникова сполука; інфінітив) і складені (кількісний; соціативний; сполучення займенника або числівника та родового відмінка займенника, іменника з прийменником; сполучення неозначеного займенника з прикметником; сполучення іменника зі значенням сукупності з іменником у родовому відмінку; інфінітивний; речення).

Присудок. Морфологічні і семантичні вияви присудка. Диференційні ознаки присудка. Різновиди присудків: простий дієслівний присудок (дієслово дійсного, умовного або наказового способу; фразеологізм дієслівного типу; інфінітив; вигуково-дієслівна форма); складений присудок: складений дієслівний

(інфінітив + фазове чи модальне допоміжне дієслово, фразеологізм, предикативний прикметник чи прислівник); ускладнена форма складеного дієслівного присудка (кілька допоміжних дієслів + інфінітив); складений іменний (дієслово-зв'язка + іменна частина мови: іменник, прикметник, займенник, числівник, дієприкметник, прислівник, фразеологізм); складений змішаний (поєднання складеного дієслівного та складеного іменного присудків); подвійний (особова форма повнозначного дієслова на позначення руху, стану чи діяльності + прикметник чи дієприкметник).

Координація форм підмета і присудка. Активний і пасивний звороти двоскладного речення.

Односкладні речення. Поняття про односкладні речення в сучасному мовознавстві. З історії вчення про односкладні речення. Типи односкладних речень за формою і граматичним значенням: дієслівні (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні); іменні (номінативні, вокативні, генітивні). Різні погляди науковців на типологію односкладних речень.

Морфологічне вираження головного члена означено-особового речення (дієслова): перша особа однини / множини теперішнього / майбутнього часу; друга особа однини / множини теперішнього / майбутнього часу; перша особа множини наказового способу; друга особа однини/множини наказового способу.

Морфологічне вираження головного члена неозначено-особового речення (дієслова): третя особа множини теперішнього / майбутнього часу; минулий час дійсного способу у множині; умовний спосіб у множині.

Морфологічне вираження головного члена узагальнено-особового речення (дієслова): друга особа однини теперішнього / майбутнього часу дійсного способу; друга особа однини/множини наказового способу; третя особа однини/множини теперішнього часу дійсного способу; минулий час.

Морфологічне вираження головного члена безособового речення: безособове дієслово; особове дієслово, вжите в значенні безособового; безособове дієслово із залежним інфінітивом; предикативний прислівник чи слово категорії стану; слово категорії стану із залежним інфінітивом; безособова форма на *-но*, *-то*; заперечна предикативна форма.

Типи інфінітивних речень: спонукальне; питальне; бажальне; виражає побажання, пораду; виражає об'єктивно-суб'єктивну зумовленість дії (неминучість, можливість / неможливість тощо).

Семантико-структурні типи номінативних речень: буттєве; вказівне; оцінне (окличне); називне.

Другорядні члени речення. Загальна характеристика другорядних членів речення. Різні погляди на другорядні члени та їх класифікацію в синтаксичній науці. Традиційна класифікація другорядних членів речення.

Означення як синтаксичне вираження атрибута, його особливості: тип залежно від синтаксичного зв'язку (узгоджене, неузгоджене); поширене /

непоширене; препозитивне/постпозитивне; спосіб морфологічного вираження *узгоджених* (прикметник, дієприкметник, займенник, числівник, прикметниковий чи дієприкметниковий зворот); *неузгоджених* (іменник у непрямому відмінку, прийменниково-іменникова форма, інфінітив, прислівник, дієприслівник, займенник, синтаксично неподільне словосполучення, фразеологізм, невідмінюване слово, графічне скорочення тощо) означень. Розмежування неузгоджених означень і додатків.

Прикладка як різновид означення. Особливості прикладки: поширена / непоширена; препозитивна / постпозитивна; відокремлена / невідокремлена; власна / загальна назва; видова / родова назва означає: 1) характеристика особи за професією, родом занять, національністю, соціальним станом, місцем проживання, родинними стосунками, віком, статтю тощо; 2) образно-метафорична характеристика особи чи предмета. Розмежування прикладки і складного слова.

Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Типи (прямий / непрямий) та спосіб морфологічного вираження *прямих* (знахідний відмінок іменника, займенника тощо без прийменника; родовий відмінок іменника при заперечному дієслові; родовий партитивний, родовий відмінок у сполученні зі словами *жаль*, *шкода*) і *непрямих* (непрямі відмінки іменника, займенника, іменникового словосполучення тощо з прийменниками й без прийменників, крім тих, якими виражається прямий додаток; інфінітив) додатків.

Обставина як синтаксичне вираження різних ознак і відношень дії або стану. Семантичні типи обставин (способу дії, міри і ступеня, місця, часу, причини, мети, умови, допустовості, наслідку) та способи морфологічного вираження (прислівник; дієприслівник; дієприслівниковий зворот; іменник; прийменниково-іменникова форма; інфінітив; фразеологізм; синтаксично неподільне словосполучення).

Синкретичні члени речення. Нове вчення про другорядні члени речення: обов'язкові й необов'язкові члени речення, валентно зумовлені члени речення. Детермінанти та їх різновиди. Дуплекси.

Поняття про синтаксичне ускладнення в структурі простого речення. Семантична складність речення й формальне ускладнення простого речення. Основні типи ускладнень: однорідні члени, відокремлені члени, вставні слова і словосполучення, вставлені компоненти речення, звертання.

Однорідні члени речення. Поняття про однорідні члени речення. Тип відношень між однорідними членами речення (єднальні, зіставно-протиставні, розділові, градаційні, приєднувальні) та відкритість / закритість однорідного ряду. Засоби вираження однорідності (сурядні сполучники, інтонація).

Проблема диференціації однорідних членів речення та подібних до них лексико-граматичних утворень (поєднання дієслів, що становлять предикативне ціле; фразеологізм; лексичний повтор; уточнювальні члени речення; різні граматичні вияви одного члена речення).

Однорідні і неоднорідні означення. Лексико-граматичні показники, що зумовлюють однорідність означень: перелічувальна характеристика предметів за однією ознакою; перше означення підсилюється / уточнюється другим і наступними; постпозиція означень стосовно означуваного слова; означення виражені одним лексико-граматичним розрядом прикметника; тісний граматичний зв'язок кожного означення з означуваним словом; поєднання сурядним сполучником; означення-епітети / синоніми / антоніми; прикметник і дієприкметниковий зворот після нього. Причини неоднорідності: відсутність супідрядного зв'язку з означуваним словом; характеризують предмет з різних боків; виражені прикметниками різних лексико-граматичних розрядів; виражені займенником і прикметником; виражені числівником і прикметником; виражені дієприкметником / дієприкметниковим зворотом і прикметником після нього.

Однорідність підметів, присудків, додатків, обставин.

Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Семантичні особливості (родова назва; якісна оцінка; власне / кількісне узагальнення тощо) та спосіб морфологічного вираження узагальнювальних слів (іменник; прикметник; числівник; займенник; дієслово; прислівник; фразеологізм; словосполучення).

Речення з відокремленими другорядними членами. Поняття про відокремлення. Основні умови відокремлення другорядних членів. Напівпредикативні відношення при відокремленні другорядних членів речення.

Відокремлення означень. Спосіб морфологічного вираження відокремлених означень: прикметниковий зворот; дієприкметниковий зворот; інфінітив; одиничні іменники / прикметники / дієприкметники; субстантивний зворот. Умови відокремлення означень, виражених дієприкметниковими зворотами: постпозиція щодо означуваного слова; додатковий обставинний відтінок значення (часовий, причиновий, умовний, допустовий); послаблений синтаксичний зв'язок з означуваним словом (віддаленість від означуваного слова); означуване слово виражене особовим займенником. Умови відокремлення прикладок: постпозиція щодо означуваного слова; означуване слово виражене власною назвою; означуване слово виражене особовим займенником; прикладка поширена; має обставинний відтінок значення; є постпозитивною власною назвою; залежить від відсутнього в реченні слова; приєднується до означуваного слова за допомогою слів *«на ім'я»*, *«на прізвище»*, *«родом»*, *«за освітою»*, *«так званий»*; віддалена від означуваного слова іншими членами речення тощо. Умови відокремлення неузгоджених означень: віддаленість означення від означуваного слова; означуване слово виражене займенником; означуване слово виражене власною назвою; постпозиція щодо означуваного слова; включення субстантивної форми в ряд однорідних членів речення разом з відокремленими узгодженими означеннями; означення виражене інфінітивом.

Відокремлення обставин. Спосіб морфологічного вираження відокремлених обставин: дієприслівниковий зворот; одиничний дієприслівник; прийменниково-іменникова форма; субстантивний зворот; прислівник / прислівниковий зворот; інфінітив / інфінітивна конструкція. Причини невідокремлення дієприслівникових зворотів і одиничних дієприслівників: одиничний дієприслівник стоїть у реченні безпосередньо після присудка й означає спосіб дії; дієприслівниковий зворот фразеологічного типу; дієприслівниковий зворот починається часткою *і (й)*; дієприслівниковий зворот – логічний центр речення; дієприслівниковий зворот поєднаний з іншою обставиною єднальним сполучником.

Відокремлення додатків, що починаються словами *крім, окрім, окрім, за винятком, особливо, зокрема, наприклад, замість, навіть, включаючи, на відміну від, поряд із, щодо, наперекір* тощо. Значення відокремлених додатків додатків (включення, виключення, заміщення, доповнення).

Відокремлені уточнювальні члени речення. Типи уточнювальних членів речення: означення, що уточнюють попередні означення; обставини, що уточнюють попередні обставини; уточнювальні прикладки, що починаються словами *або, чи, тобто, себто, як, як-от, а саме, особливо, навіть, переважно, родом, на ім'я* тощо; уточнювальні додатки, що починаються словами *точніше, передусім, у тому числі, наприклад, зокрема* тощо; уточнювальні присудки; уточнювальні підмети.

Звертання. Різні погляди щодо граматичного погляду на звертання. Спосіб морфологічного вираження звертання: іменник у кличному відмінку; іменник у називному відмінку; субстантивованій прикметник / числівник / дієприкметник / прислівник; 3) особовий займенник; підрядне займенниково-співвідносне речення узагальненого характеру. Стилистична функція звертання (апелятивна, експресивна). Диференціація звертання, вокативного речення-звертання, відокремленої прикладки і називного уявлення.

Вставні компоненти. Різновиди вставних компонентів. Семантичні розряди (упевненість / непевненість, можливість / неможливість; радість, співчуття, здивування; джерело повідомлення; активізація уваги; послідовність викладу, зв'язок висловленої думки з попередньою; висновок; оцінка міри того, про що йдеться; експресивність, емоційність вислову тощо) та структурний тип (слово, словосполучення, речення) вставних конструкцій.

Вставлені конструкції. Різновиди вставлених конструкцій. Сміслові зв'язки між реченням і вставленою конструкцією (пояснення, доповнення, уточнення) та синтаксична структура вставленої конструкції (слово, словосполучення, просте неускладнене / просте ускладнене речення; складне речення, кілька речень).

Порівняння в простому реченні. Поняття про порівняльний зворот. Умови відокремлення порівняльних зворотів. Порівняльні звороти в структурі сталих

висловів іменних частин складених присудків. Відокремлення порівняльних зворотів.

Загальна характеристика складного речення

Проблеми дослідження складного речення. Розвиток учення про складне речення в українському і зарубіжному мовознавстві. Поняття про складне речення як семантико-синтаксичну та інтонаційну єдність. Диференційні ознаки складного речення. Комунікативна організація складного речення. Співвідношення комунікативної організації складного речення з формально-синтаксичною й семантико-синтаксичною. Складне речення і об'єднання речень. Типологія складного речення. Принципи класифікації складних речень. Перехідні випадки між сурядністю і підрядністю. Семантико-синтаксичні відношення між компонентами складного речення. Засоби вираження відношень між частинами складного речення (сполучники, сполучні слова, інтонація, порядок розташування предикативних частин, лексичні засоби, видо- часові й способові форми дієслів-присудків тощо).

Складносурядне речення. Загальна характеристика і структура складносурядних речень. Розвиток учення про складносурядне речення в українському і зарубіжному мовознавстві. Ізоморфізм складносурядних речень і простих речень, ускладнених однорідними членами. Складносурядні речення з відкритою (незамкненою) і закритою (замкненою) будовою. Типологія складносурядних речень за семантико-синтаксичними відношеннями та особливостями засобів зв'язку. Синтаксичні відношення між компонентами складносурядних речень: єднальні (власне єднальні й невластиві єднальні), зіставні (розподільно-зіставні, зіставно-наслідкові), протиставні (власне протиставні, протиставно-обмежувальні, протиставно-допустові, протиставно-компенсувальні), розділові (виключення, чергування), приєднувальні, градаційні, пояснювальні. Проблема розмежування протиставлення і зіставлення. Семантичні й асемантичні сполучники в складносурядному реченні.

Загальна характеристика складнопідрядного речення. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури. Загальна характеристика складнопідрядного речення. Розвиток учення про складнопідрядне речення в українському і зарубіжному мовознавстві. Структурні особливості складнопідрядного речення. Головний і підрядний компоненти складнопідрядного речення. Принципи класифікації складнопідрядних речень (логіко-граматичний, формально-граматичний, структурно-семантичний). Структурно-семантичні типи складнопідрядних речень (розчленованої і нерозчленованої структури). Складнопідрядні речення нерозчленованої структури: складнопідрядні означальні (власне означальні; означально-поширювальні; займенниково-співвідносні) і складнопідрядні з'ясувальні речення; їх семантичні групи.

Складнопідрядні речення розчленованої структури. Поняття про складнопідрядні речення розчленованої структури. Типи складнопідрядних

речень розчленованої структури. Складнопідрядні часу. Типи часових відношень (одночасності, послідовності та ін.). Складнопідрядні умови. Реальні й ірреальні умовні відношення. Складнопідрядні причини. Власне причинові і невластиві причинові відношення. Складнопідрядні мети. Власне цільові і невластиві цільові відношення. Складнопідрядні допустові. Власне допустові і невластиві допустові відношення. Складнопідрядні місця. Складнопідрядні наслідкові. Складнопідрядні способу, міри і ступеня дії. Складнопідрядні порівняльні. Вірогідне та невірогідне порівняння. Розрізнення порівняльних речень і порівняльних зворотів. Складнопідрядні зіставлявальні. Складнопідрядні супровідні.

Безсполучникове складне речення. Поняття про безсполучникове складне речення. Розвиток учення про безсполучникове складне речення в українському і зарубіжному мовознавстві. Диференційні ознаки безсполучникових складних речень. Різні підходи вчених до класифікації безсполучникових складних речень. Засоби зв'язку в безсполучниковому складному реченні. Структурно-семантичні різновиди безсполучникових складних речень за характером відношень між предикативними частинами. Безсполучникові речення з однотипними частинами (зі значенням перелічування, зіставлення і протиставлення). Безсполучникові речення з різнотипними частинами (з'ясувальні, часові, причинові, умовні, наслідкові, допустові, цільові, пояснювальні відношення, зі значенням міри, ступеня та обґрунтування).

Багатокомпонентні складні речення. Поняття про багатокомпонентне складне речення. Дискусійні підходи вчених до розрізнення багатокомпонентного складного речення й складної синтаксичної конструкції. Безсполучникові багатокомпонентні речення з однотипними та різнотипними частинами. Складносурядні багатокомпонентні речення з однотипними та різнотипними частинами. Складнопідрядні багатокомпонентні речення: а) з однорідною супідрядністю; б) з неоднорідною супідрядністю; в) з послідовною супідрядністю; г) змішаного типу: поєднання однорідної та неоднорідної супідрядності; поєднання послідовної підрядності та супідрядності.

Складні синтаксичні конструкції. Поняття про складні синтаксичні конструкції (багатокомпонентні складні речення з різними типами зв'язку). Історія виникнення та розвитку вчення про складні синтаксичні конструкції. Диференційні ознаки складних синтаксичних конструкцій. Складні синтаксичні конструкції з сурядним зв'язком між компонентами і підрядним усередині компонентів. Складні синтаксичні конструкції з безсполучниковим зв'язком між компонентами і підрядним усередині компонентів. Складні синтаксичні конструкції з безсполучниковим і сурядним зв'язком між компонентами і підрядним між предикативними одиницями в середині компонентів. Складні синтаксичні конструкції з безсполучниковим зв'язком між компонентами і сурядним усередині компонентів (або навпаки). Складні синтаксичні конструкції

з безсполучниковим зв'язком між компонентами і змішаним між предикативними одиницями.

Складне синтаксичне ціле. Період. Складні форми організації мовлення. Поняття про складне синтаксичне ціле (надфразну єдність). Засоби зв'язку між компонентами складного синтаксичного цілого. Композиційно-тематичне членування складного синтаксичного цілого. Структурні типи складного синтаксичного цілого: складне синтаксичне ціле з ланцюговим зв'язком компонентів; складне синтаксичне ціле з паралельним зв'язком компонентів та ін. Період. Поняття про період як складну синтаксичну конструкцію. Основні ознаки, особливості змісту та будови періоду. Засоби граматичного зв'язку в періоді. Різновиди періодів: незамкнений (обернений) період; обірваний період; обрамлений період.

Конструкції з чужим мовленням. Пряма і непряма мова. Невласне пряма мова. Діалог. Цитата.

Пунктуація. Виникнення і розвиток української пунктуації. Принципи української пунктуації (структурно-синтаксичний, семантичний, інтонаційний). Система і функції розділових знаків:

- Розділові знаки в кінці речення.
- Розділові знаки в простому неускладненому реченні.
- Розділові знаки в простому реченні, ускладненому однорідними членами.
- Розділові знаки в простому реченні, ускладненому відокремленими додатками і обставинами.
- Розділові знаки в простому реченні, ускладненому відокремленими означеннями.
- Розділові знаки при звертаннях, вставних словах і реченнях.
- Розділові знаки в складносурядному і складнопідрядному реченні.
- Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.
- Розділові знаки в реченнях з прямою мовою, з діалогами та цитатами.

Особливості пунктуації в текстах різного функціонального призначення (наукового, офіційно-ділового, художнього та ін.).

ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Пісня як жанр фольклору. Пісні літературного походження.

Казки і легенди як жанри фольклору.

Патріотизм та героїка «Слово о полку Ігоревім».

Історичне значення і літературні особливості найдавніших літописів Київської держави та пізніших козацьких літописів.

Григорій Сковорода. Літературна творчість. Основні його філософські засади («філософія серця», «пізнай самого себе», теорія «сродної праці»). Трактат «Розмова, звана Алфавіт, чи Буквар світу». «Сад божественних пісень» Г.Сковороди. Громадянські, філософські й пейзажні мотиви лірики. «Байки харківські» Г.Сковороди – перша збірка українських байок. Джерела сюжетів, персонажі, проблематика. Художні особливості байок. Притчі «Вдячний Еродій» та «Убогий Жайворонок».

Творчість І.Котляревського. «Енеїда» – енциклопедія українського життя XVIII ст. Жанр твору. Патріотичні мотиви поеми. Образи Енея, троянців та їх ворогів. Утвердження народної моралі. Сатиричні мотиви в «Енеїді». Народно-сміховий пафос твору. «Наталка Полтавка» І.Котляревського – перший драматичний твір нової української літератури. Жанр твору. Конфлікт і композиція драми. Характеристика образів «Наталки Полтавки». Водевіль «Москаль-чарівник».

Основні школи та специфіка творчості українських романтиків.

Рання творчість Т.Шевченка. Перше видання «Кобзаря». Петербурзька лірика поета. Ранні балади й поеми Т.Шевченка. Соціально-побутова поема «Катерина». Поема «Гайдамаки» Т.Шевченка. Історична основа твору, його джерела. Жанр «Гайдамаків». Особливості композиції. Система образів поеми. Романтичний характер твору. Творчість Т.Шевченка періоду «трьох літ». Поема Т.Шевченка «Сон» як політична сатира. Сюжетно-композиційні особливості поеми. Поетичний образ України. Національнопатріотичні мотиви. Ідейно-художня своєрідність поеми Т.Шевченка «Кавказ». Своєрідність композиції. Відсутність фабули і дійових осіб. Синтез патетики, уславлення борців за волю і сатири на самодержавний лад. Послання «І мертвим, і живим...» як постичний заповіт українському народові. Творчість Т.Шевченка періоду заслання та останніх років життя. Поезія циклу «У казематі». Основні мотиви пізньої лірики поета. Поема «Неофіти». Соціально-філософський характер поеми «Марія». Проза письменника.

Значення творчості І. Нечуя-Левицького для розвитку української літератури. Повісті «Микола Джеря», «Кайдашева сім'я», «Хмари», історичний роман «Князь Вишневецький».

Творчий доробок Панаса Мирного. Оповідання і повісті письменника. Проблематика і натуралістичні аспекти роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» П. Мирного.

Універсалізм І. Франка. Суперечність між його раціоналістською доктриною та художньою творчістю ("Література, її завдання і найважливіші ціхи", "Із секретів поетичної творчості" та ін.). Різноматична, поліжанрова збірка "Із вершин і низин". "Зів'яле листя" – перлина української лірики. Естетична своєрідність збірок "Мій Ізмарагд", "Із днів журби", "Semper tiro" та ін. Філософська наповненість поем "Іван Вишенський", "Смерть Каїна", "Похорон", "Мойсей". Поєднання реалістичних та символічних аспектів у прозі Бориславського циклу І. Франка. Аналіз життя української інтелігенції ("Основи суспільності", "Для домашнього вогнища", "Пережесні стежки").

Модерністична специфіка прози М. Коцюбинського, О. Кобилянської, В. Стефаника і В. Винниченка. Імпресіоністська манера М. Коцюбинського ("Intermezzo", "Сміх", "Цвіт яблуні", "Він іде", "Persona grata" та ін.). Трагедія українського народу в повісті "Fata morgana". Актуалізація архетипів у повісті "Тіні забутих предків".

Неоромантична характеристика творчості Лесі Українки. Ідеї, мотиви стилю. Обстоювання принципів неоромантизму у творчості Лесі Українки. Проблема сутності мистецтва і митця ("Давня казка", "Вавилонський полон", "У пущі"). Новий тип особистості у драмах Лесі Українки ("Одержима", "Кассандра", "Лісова пісня", "В катакомбах", "Адвокат Мартіан", "Камінний господар" та ін.). Трагедія національного сумління у драмі "Бояриня".

Творчий шлях О. Кобилянської. Новелістика. Емансипаційна проблематика повістей «Людина» і «Царівна». Соціально-психологічна повість «Земля». Споконвічність конфліктів, трагізм долі персонажів. Повість-балада «В неділю рано зілля копала».

Суперечлива постать В. Винниченка. Оновлення прози ("Краса і сила", "Федько-халамидник", "Записки кирпатого Мефістофеля" та ін.). Випробування теорії "чесності із собою" в прозових та драматичних творах ("Чесність з собою", "Щаблі життя", "Мemento", "Чорна Пантера і Білий Медвідь" та ін.). Трагедія українського народу в драмі "Між двох сил". Утопічний роман "Сонячна машина", "Щоденник" В. Винниченка – документ людської долі початку ХХ ст.

Розстріляне Відродження: ідеї, дух, трагедія талантів. Основні представники (М. Хвильовий, В. Підмогильний, М. Куліш, М. Зеров, Г. Косинка та ін.).

М. Хвильовий. Значення М. Хвильового в розширенні можливостей української прози, імпресіоністсько-експресіоністська манера письменника ("Редактор Карк", "Кіт у чоботях", "Мати", "Я (Романтика)", "Арабески" та ін.). Еволюція письменника до неореалізму ("Санаторійна зона", "Іван Іванович", "Вальдшнепи").

Естетична концепція "кларнетизму" П. Тичини. Творча драма митця. Прочитання його поетичної спадщини з позицій об'єктивного історизму.

Українська драматургія 20-30-х років ХХ століття. Твори І. Кочерги. Драматургія М. Куліша – нове слово в українській літературі ("97"), комедії "Мина Мазайло", "Народний Малахій", трагедії "Патетична соната", "Маклена Граса".

Неоромантична стихія Ю. Яновського (новелістика, романи "Майстер корабля", "Вершники").

Ідейно-художні принципи "празької школи" (твори Є. Маланюка, О. Теліги, Н. Лівницької-Холодної, О. Ольжича, О. Лятуринської).

Реалістична проза У. Самчука ("Марія", "Волинь", "Ост").

Українська література періоду Другої світової війни. Оповідання, щоденник та "Україна в огні" О. Довженка. Мистецький український рух.

Літературна спадщина Івана Багряного. Ідеологічна заангажованість проблематики та стильові особливості романів "Тигролови", "Сад Гетсиманський", "Огненне коло" "Людина біжить над прірвою" та ін.

Т. Осьмачка. Символізм. Експресіоністська манера художнього мислення. Традиції української класичної літератури, фольклору, (поезії, "Старший боярин", "План до двору").

Вісниківські концепти і націософія поезії Євгена Маланюка (збірки «Стилет і стилос», «Гербарій», «Земля й залізо», «Земна Мадонна», «Перстень Полікрата»).

Українська радянська література як «корозія талантів». Метод соцреалізму.

Шістдесятництво як літературне й суспільне явище, його течії та основні представники (В. Симоненко, Л. Костенко, Д. Павличко, І. Драч, Б. Олійник та ін.).

Ліна Костенко. Поетичні та прозові твори. Романи «Маруся Чурай», «Берестечко». Своєрідність поетичного стилю і вершинні здобутки творчості Л. Костенко.

Дисидентство в українській літературі та суспільному житті 60-80-х років. Творчість (В. Стуса, І. Світличного, З. Красівського, Ігор та Ірина Калинці).

Специфіка літературної творчості у 1980-х рр. (В. Герасим'юк, Ю. Андрухович, І. Малкович, О. Лишега).

Специфіка літературного процесу періоду Незалежності. Основні течії і представники (В. Медвідь, Є. Пашковський, М. Матіос, Г. Пагутяк, С. Жадан, І. Павлюк).

Художні особливості поезії і прози О. Забужко.

Угрупування 90-х рр. ХХ ст. «Бу-Ба-Бу», «Пропала грамота», «Нова дегенерація», «ЛуГоСад», «Музейний провулок, 8», «Західний вітер» та ін. Неомодерний стиль в сучасній українській літературі.

Традиційність і новаторські пошуки у прозі М. Матіос («Нація», «Солодка Даруся», «Вирвані сторінки з автобіографії» та ін.).

Постмодернізм як явище літератури нашого часу.

Дискусії літературознавців про український варіант постмодернізму. «Станіславський феномен» як найпомітніше явище українського постмодернізму (Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, Т. Прохасько та ін.).

Множинність масок ліричного героя у збірках Ю. Андруховича «Небо і площі», «Середмістя», «Екзотичні птахи і рослини», «Пісні для мертвого півня». Проза Ю. Андруховича («Рекреації», «Московіада», «Перверзія», «Дванадцять обручів», «Таємниця»).

Художні особливості, проблематика сучасної жіночої прози (В. Лис, С. Пиркало, С. Андрухович, І. Роздобудько).

ПРОГРАМА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Методика навчання української мови як наука і навчальна дисципліна.

Проблематика курсу в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» (2016), Законів України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2018), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019), Державного стандарту базової середньої освіти (2020).

Принципи навчання української мови: загальнодидактичні, методичні та специфічні. Підходи до вивчення української мови: компетентнісний, когнітивно-комунікативний, особистісно зорієнтований і діяльнісний. Змістові й наскрізні лінії навчання української мови.

Генеza розвитку методики навчання української мови. Лінгводидактичні стратегії навчання української мови на сучасному етапі. Внесок провідних учених-методистів у теорію і практику навчання української мови. Пошуки сучасного мовознавства і лінгвометодики. Досвід мовознавців і лінгводидактів Сумщини. Актуальні проблеми сучасної методичної науки.

Модельні навчальні програми з української мови для закладів середньої освіти, їх структура і зміст. Підручник української мови як засіб самовдосконалення, самоосвіти учнів.

Зміст і організація навчання української мови в умовах війни. Формування національно-мовної особистості учня. Упровадження реформи «Нова українська школа» на уроках української мови у 5-9 класах: зміна пріоритетів у формуванні змісту, структури й результатів навчання. Предметний, метапредметний й компетентнісний змістові компоненти в навчанні української мови.

Психологічні та психолінгвістичні основи навчання української мови. Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Академічна доброчесність учасників освітнього процесу. Модельна навчальна програма – навчальна програма – календарно-тематичне планування для 5-6, 7-9 класів НУШ.

Урок української мови як основна форма освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Критерії ефективності уроку української мови.

Методи, прийоми й засоби навчання української мови.

Особливості інтерактивного навчання. Розуміння традиційного і нетрадиційного уроку в сучасній методиці викладання української мови.

Мета уроку української мови. Формування українськомовної комунікативної компетенції.

Календарно-тематичне планування уроків української мови як документ: особливості створення, структура, елементи, відмінність від навчальної програми.

Структура уроку. Проблема структури уроку в науково-методичній літературі. Варіантність структури уроку. Структура й тип уроку.

План-конспект уроку української мови: ланцюжок навчальних ситуацій, хронометраж уроку, послідовність навчальних ситуацій.

Методи і прийоми навчання української мови. Роль інтерактивних методів навчання у формуванні мовної особистості учня. Проблемне навчання: способи створення проблемних ситуацій, постановка проблемних питань, керування пізнавальною діяльністю учнів. Розвивальне навчання. Інноваційні технології навчання української мови. Дистанційні технології навчання української мови.

Приєм як елемент методу. Види прийомів. Системне використання методів на уроках української мови. Особливості використання методів і прийомів навчання української мови в умовах Нової української школи та навчання, в умовах застосування дистанційних технологій.

Методика вивчення лексики в 5-9 класах. Зміст шкільного курсу лексики і завдання його вивчення. Значення, місце й принципи вивчення лексики. Функційно-комунікативний підхід до вивчення лексики. Методика ознайомлення учнів із лексичними категоріями. Словникова робота у зв'язку із вивченням розділів шкільного курсу мови. Особливості навчання лексики в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Методика вивчення фонетики. Специфіка дидактичного матеріалу до уроків фонетики. Формування орфоепічних навичок. Орфоепія та її значення. Методи й прийоми вивчення фонетики, орфоепії, графіки. Робота з орфоепічним словником.

Методика вивчення фразеології в 5-9 класах. Основні види робіт зі збагачення фразеологічного запасу учнів. Система тренувальних вправ із фразеології. Фразеологічні словники як джерело навчання. Особливості навчання фразеології в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Методика вивчення будови слова і словотвору в 5-9 класах. Методика поглиблення знань про значущі частини мови (морфеми). Наступність і перспективність у вивченні матеріалу, шляхи подолання труднощів у виділенні основи (похідної й непохідної), кореня, префікса, суфікса. Принципи вивчення словотвору в закладах загальної середньої освіти. Ознайомлення здобувачів загальної середньої освіти зі способами словотвору: труднощі в засвоєнні словотвірних понять; система вправ; словотвірний аналіз, методика його проведення. Попередження і виправлення помилок у мовленні учнів.

Методика вивчення частин мови в 5-9 класах. Зв'язок вивчення частин мови з іншими розділами шкільного курсу мови. Вивчення частин мови на синтаксичній основі. Методи й прийоми теоретично-практичного вивчення частин мови. Особливості вивчення морфології в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Методика вивчення синтаксису в 5-9 класах. Значення, завдання, зміст і принципи навчання синтаксису. Зв'язок синтаксису з лексикою, морфологією і розвитком мовлення учнів. Методика ознайомлення з поняттями словосполучення і речення, зв'язком слів у словосполученні й реченні, типами речень. Методи й прийоми теоретично-практичного вивчення синтаксису.

Особливості вивчення синтаксису в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Методика навчання орфографії в 5-9 класах. Природа орфографічних навичок та психологічні основи їх формування. Поняття про орфограму. Залежність навчання орфографії від принципів українського правопису, типів орфограм, етапів навчання. Основні принципи, методи та прийоми навчання орфографії. Види орфографічних вправ. Труднощі у вивченні орфографії, шляхи їх подолання. Норми і критерії оцінювання орфографічних навичок учнів. Єдиний шкільний режим грамотного письма і культури мовлення. Особливості вивчення орфографії в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Методика вивчення пунктуації. Поняття про пунктограму. Залежність навчання пунктуації від характеру пунктограм, етапів навчання. Робота над пунктуацією тексту. Труднощі у вивченні окремих питань пунктуації (розділові знаки при відокремлених членах речення, при вставних реченнях, у безсполучникових складних конструкціях тощо), шляхи їх подолання.

Методика мовленнєвого розвитку учнів 5-9 класів. Принципи методики мовленнєвого розвитку. Основні напрями мовленнєвої підготовки учнів. Напрями мовленнєвого розвитку учнів: збагачення словникового запасу учнів і розвиток граматичної будови їхнього мовлення; засвоєння норм української літературної мови; зв'язне мовлення (текст, висловлювання). Аудіювання, читання, говоріння, письмо. Розвиток діалогічного й монологічного усного мовлення учнів.

Текстова діяльність учнів 5-9 класів. Види робіт з розвитку зв'язного писемного мовлення, їх значення й методика проведення. Методика роботи над переказами. Формування комунікативних умінь учнів у процесі роботи над творами (уміння визначати головну думку твору, складати план, працювати над мовним оформленням твору, редагувати написане); робота над творами різних типів, стилів і жанрів мовлення (твори-розповіді, твори-описи, твори-роздуми). Особливості написання есе. Ознайомлення учнів з публіцистичним і діловим мовленням. Методика написання замітки, інформації, статті-нарису до газети і різних видів ділових паперів (адреса, лист, оголошення, розписка, доручення, заява, протокол, звіт, автобіографія тощо). Особливості вивчення жанрів мовлення (комплімент, лестощі, похвала, прохання, умовляння, благання, клянчення, пропозиція, запрошення, згода, відмова, вибачення, подяка, привітання, смс-повідомлення). Культура інформаційної взаємодії, медіабезпеки і медіагігієни.

Специфіка оцінювання в умовах Нової української школи та дистанційного навчання. Оцінювання чотирьох груп результатів: усна взаємодія, робота з текстом, письмова взаємодія, дослідження мовлення. Формувальне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання. Самооцінювання,

рефлексія. Взаємооцінювання. Синхронне та асинхронне оцінювання. Листи / картки самооцінювання, зошити досягнень з української мови.

Онлайніві інструменти та мобільні додатки для здійснення формувального оцінювання. Фіксування навчальних досягнень здобувачів з української мови на платформах віддаленого навчання.

Дотримання норм академічної доброчесності в процесі оцінювання та самооцінювання навчальних досягнень учнів з української мови.

Лінгвістика тексту в 5-9 класах закладів загальної середньої освіти. Тема і основна думка тексту, смислова, граматична, структурна та інтонаційна цілість тексту, способи зв'язку речень у тексті (ланцюжковий і паралельний), композиційно-структурні особливості тексту, абзац. Принципи, методи і прийоми ознайомлення учнів із текстом, його структурою і засобами побудови. Методика вивчення теми «Інформація», зокрема видів інформації (текстова, графічна, числова, звукова, відео), джерел інформації, добору та пошуку інформації тощо. Методика визначення актуальності та несуперечливості інформації, надійності джерел інформації, визначення фактів і суджень, достовірності / недостовірності інформації. Поняття текстоцентричного підходу до навчання мови.

Методика роботи зі стилістики й культури мовлення в 5-9 класах. Опрацювання стилів мовлення в 5-7-х класах. Ознайомлення учнів з функціональними стилями мовлення, стилістичними ресурсами лексики, фразеології, морфології, синтаксису. Зв'язок стилістики з культурою мовлення і риторикою. Методи й прийоми вивчення стилістики: спостереження за мовою зразкових текстів різних стилів мовлення, стилістичний аналіз, стилістичний експеримент, аналіз і характеристика виражальних мовних засобів, редагування текстів, добір лексичних, морфологічних і синтаксичних синонімів, конструювання речень і зв'язних текстів різних типів і стилів мовлення.

Наступність і перспективність у формуванні культуромовних умінь і навичок учнів. Засвоєння норм літературної мови на аспектних уроках та уроках розвитку зв'язного мовлення. Особливості вивчення стилістики й культури мовлення в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Методика вивчення риторики в 5-9 класах. Методи і прийоми формування риторичних умінь учнів. Особливості вивчення риторики в умовах Нової української школи та дистанційного навчання.

Особливості вивчення загальних відомостей про мову в шкільному курсі.

Позакласна робота з української мови в 5-9 класах. Основні форми позакласної роботи. Організація роботи учнів у системі Малої академії наук.

Методична робота вчителя-словесника. Шляхи і засоби підвищення кваліфікації вчителів; робота центрів професійного розвитку педагогічних працівників і методичних об'єднань учителів (організація відкритих уроків, взаємовідвідування уроків, проведення семінарів-практикумів, методичні

конференції, вебінари та ін.); вивчення й популяризація кращого досвіду роботи вчителів. Сертифікація педагогічних працівників.

Шкільний кабінет української мови та його завдання; матеріально-методична база кабінету, його обладнання.

ПРОГРАМА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методика навчання української літератури як наука і навчальна дисципліна. Проблематика курсу в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» (2016), Законів України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2018), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Академічна доброчесність учасників освітнього процесу.

Культурологічна концепція викладання літератури в ЗЗСО. Прийоми і методи реалізації завдань культурологічної освіти на уроках української літератури. Особливості сприймання художньої літератури. Художнє сприймання творів української літератури як психолого-педагогічний процес. Тріада: митець – твір – читач, важливість кожного її складника. Проблема творчості у процесі роботи над художнім твором. Класифікація особливостей художнього сприймання. Молодший підліток як читач. Літературний розвиток у старшому підлітковому віці. Читання твору.

Основні надбання української методичної думки. Значення методичної діяльності Т. Бугайко, В. Сухомлинського для теорії і практики шкільного викладання літератури на сучасному етапі. Видатні українські методисти кінця ХХ століття Б. Степанишин, Є. Пасічник, Н. Волошина. Дослідження учених-методистів як один із напрямів модернізації літературної освіти.

Сучасний урок української літератури. Забезпечення на уроці єдності навчання, виховання й літературного розвитку школярів. Взаємозв'язок на уроках фронтальних, групових та індивідуальних форм навчальної роботи. Диференціація та індивідуалізація завдань. Внутрішня цілісність уроку. Характеристика основних елементів уроку.

Принципи побудови чинних підручників

Особистісно орієнтоване навчання на уроках української літератури. Компетентнісна спрямованість навчання української літератури.

Класифікація типів уроків. Форми проведення і види уроків у старших класах. «Нестандартні» уроки: уроки-конкурси, диспути, конференції, уроки-вікторини, уроки-екскурсії. Їх роль і місце в літературній освіті учнів.

Календарно-тематичне планування уроків. План-конспект уроку української літератури. Системний підхід до навчання української літератури.

Нові технології викладання літератури.

Методи навчання на уроках літератури: творчий підхід до виразного читання тексту, евристичний, дослідницький, репродуктивний, стимулювання і мотивації вивчення літератури. Проблемність у навчанні, шляхи створення проблемних навчальних ситуацій.

Аналіз художнього твору. Основні прийоми аналізу художніх творів. Історичний коментар, зіставлення різних редакцій творів, виразне читання творів чи уривків із них, творчі (усні і письмові) роботи, спостереження над мовою

твору, аналіз художньої деталі, інсценізація, використання інших видів мистецтв тощо.

Вивчення біографії письменника у школі. Принципи вивчення біографії. Джерела вивчення життєвого і творчого шляху письменника. Форми і методи вивчення біографії. Розкриття біографії письменника в єдності з його творчістю. Аналіз образів-персонажів у 5-9 класах. Завдання аналізу образів-персонажів. Процес формування вмінь характеризувати образи-персонажі. Ознайомлення школярів із засобами творення образу. Індивідуальні та колективні персонажі. Добір матеріалу для характеристики. Естетична сутність образу-характеру. Поєднання конкретно-історичного та загальнолюдського.

Робота над портретом. Проблема автора у художньому творі.

Методика роботи над літературно-критичною статтею.

Різноманітність форм і методів вивчення фольклору. Зв'язок уроків вивчення фольклорних жанрів із позакласною роботою (збирання фольклору, проведення фольклорних свят тощо).

Жанри епічних творів, уведених до шкільних програм. Відповідність аналізу твору загальному задуму письменника, усій системі образів.

Проблема вивчення драматичних творів на уроках української літератури

Різноманітність прийомів аналізу драматичного твору (коментоване читання, читання за ролями, створення мізансцен). Проникнення учнів у підтекст, мову дійових осіб (проілюструвати на прикладах).

Особливості вивчення лірики. Мовчазне та виразне читання поезії учнями. Уміння вчителя в процесі аналізу вести учнів до досягнення художньої ідеї вірша (показати на прикладах).

Методика вивчення теорії літератури в школі. Історичний коментар при вивченні літератури в цих класах (знайомство з епохою, в яку жив і творив письменник, із часом написання твору та ін.).

Мета і завдання вивчення розділу "Література рідного краю". Варіативність у доборі шляхів аналізу творчості митців-уродженців Сумщини або письменників, що перебували в нашому краї (Т. Шевченко, Леся Українка, Б. Грінченко та ін.).

Позакласна робота з літератури. Літературні об'єднання учнів: гуртки (літературно-творчі, бібліографічні, юних поетів, прозаїків, критиків, журналістів, перекладачів, художнього слова, драматичні, фольклорні, краєзнавчі), клуби, шкільні театри тощо.

Розвиток усного й писемного мовлення школярів: відповіді на запитання в процесі бесіди, переказування змісту твору, висвітлення окремих питань у процесі опитування, виголошення рефератів, читання за ролями і т.ін. Особливості розвитку мовлення учнів в умовах дистанційного навчання.

Методична робота вчителя української літератури. Шляхи і засоби підвищення кваліфікації вчителів; робота методичних об'єднань (організація

відкритих уроків, взаємовідвідування уроків, проведення семінарів-практикумів, методичні конференції, вебінари та ін.); вивчення й популяризація кращого досвіду роботи вчителів; школи передового досвіду. Сертифікація педагогічних працівників. Конкурс —Учитель року.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Основна

1. Баденкова В. М., Зинякова А. А. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Акцентологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія : навчальний посібник. Миколаїв, 2017. 278 с.
2. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова : Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ: Академія, 2006. 368 с.
3. Венжинович Н. Ф. Сучасна українська літературна мова. Морфологія [Текст] : навч.-метод. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. Ужгород : Сабов А. М., 2022. 221 с.
4. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови / за ред. І.Р. Вихованця. Київ: Пульсари, 2004. 398с.
5. Від звука до тексту : Аналіз мовних одиниць різних рівнів : навч. посіб. / І.І. Брага, Л.І. Дорошенко, А.А. Силка та ін.; за ред. А.А. Силки. 2-ге вид., випр. і допов. Суми : Університетська книга, 2012. 348 с.
6. Горпинич В.О. Морфологія української мови. Київ: Академія, 2004. 335 с.
7. Гуйванюк Н.В., Кульбабська О.В. Складні ускладнені речення: теоретично-практичний блок. Чернівці : Рута, 2003. 145 с.
8. Дудик П.С., Прокопчук Л.В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
9. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис. Донецьк: ДонНУ, 2001. 662 с.
10. Загнітко А. Синтаксис української мови: теоретико-прикладний аспект : [підручник]. Brno : Masarykova univerzita, 2013. 224 р.
11. Лаврінець О. Я. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія [Текст] : підручник / О. Я. Лаврінець, К. С. Симонова, І. Я. Ярошевич ; [за ред. О. Я. Лаврінець] ; Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.". Київ : Києво-Могилянська академія, 2019. 521 с.
12. Ожоган В. М. Синтаксис української мови: навч. посіб. Київ : Освіта України, 2010. 332 с.
13. Синтаксис української мови: хрестоматія: у двох частинах. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. Т. 1, 2.
14. Сучасна українська літературна мова: підручник / [М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.] ; за ред. М. Я. Плющ. 7-ме вид., стер. Київ : Вища школа, 2009. 414 с.

15. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, Ю.Л. Мосенкіс, Н.П. Плющ та ін.; за ред. А.К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 340 с.

16. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія [Текст] : навч. посіб. [уклад.: Н. В. Павлик. В. О. Юносова]. 2-ге вид., перероб. і допов. Мелітополь : Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2018. 228 с.

17. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / А.К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В.В. Коломийцева та ін.; за ред. А.К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 238 с.

18. Тихоша В., Олексенко В., Гайдученко Г. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Київ : Українське видавництво, 2009. 287 с.

19. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. Київ: Академія, 2004. 408 с.

20. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. Київ: Наукова думка, 2019. 391 с.

Інформаційні ресурси

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – URL: <http://www.slovnyk.net> . 2. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я., Тоцька Н. І., Уздиган І. М. Сучасна українська літературна мова: Підручник. За ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища шк., 2002. 439 с. – URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk649258.pdf>

3. Загнітко А.П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. – URL: <ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Books/zagnitko.pdf>

4. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова : навчальний посібник. За ред. С. О. Караман. Київ : «Літера ЛТД», 2011. 520 с. – URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11333/1/%D0%A1%D0%A3%D0%9B%D0%9C_%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BD.pdf

5. Мойсієнко А. К., Бас-Кононенко О. В., Бондаренко В. В. та ін. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник. Київ : Знання, 2010. 270 с. – URL: <https://pick.net.ua/uk/extra/psosvita/1310-suchasna-ukrainska-literaturna-mova>

6. Українська мова : Енциклопедія. – URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.

7. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. – URL: <http://www.ex.ua/14316706>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид. Львів: Літопис, 2001. 832 с. – URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Zubrytska_Mariia/Antolohiia_svitovoi_literaturno-krytychnoi_dumky_XX_st/ .
2. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
3. Бернадська Н. Жанри літературної критики: навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Логос, 2020. 118 с.
4. Бикова Т. «Верховино, світку ти наш...»: гуцульський текст української літератури першої третини XX століття. Київ: Четверта хвиля, 2015. 424 с.
5. Горболіс Л. Міжмистецькі контакти українського тексту: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 312 с.
6. Гундорова Т. Постколоніальний роман генераційної травми та постколоніальне читання на Сході Європи. – URL: <http://uamoderna.com/md/hundorova-postkolonial-novel-generational-trauma>
7. Діброва В. Свіжим оком: Шевченко для сучасного читача. Київ: Білка, 2021. 176 с.
8. Єфремов С. Історія українського письменства. – URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001435> .
9. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. Вид. 5 те, перекл. і допов. Київ : Комора, 2023. 304 с.
10. Івакін Ю. Поезія Шевченка періоду заслання / упоряд. Є. Лебідь-Гребенюк. 2-ге вид. Київ: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2020. 224 с.
11. Історія української літератури XIX ст. : у 3 кн. Кн. 1 / за ред. М. Яценка. – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_XIX_stolittia_Kn1/
12. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Кн. 1: підручник / за ред. акад. М.Г. Жулинського. Київ: Либідь, 2005. 656 с.
13. Історія української літератури XIX століття: у 3-х кн. Кн. 2 / за ред. М. Яценка.— URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_XIX_stolittia_Kn2/
14. Історія української літератури: XX – початок XXI ст. : навчальний посібник: у 3 т. / за ред. В. І. Кузьменка. Київ: ВЦ «Академія», 2017. Т. 3. 544 с.
15. Кизилова В. Динаміка української літературної прозової казки: монографія. Київ: Талком, 2020. 211 с
16. Ковалів Ю. Історія української літератури: у 10 т. Т. 6. На розломах міжвоєнного двадцятиліття. Київ: ВЦ «Академвидав», 2019. 528 с.

17. Ковалів Ю. Історія української літератури: у 10 т. Т. 7. Випробування репресіями і війною. Київ: ВЦ «Академвидав», 2020. 528 с.
18. Ковалів Ю. Історія української літератури: у 10 т. Т. 5. Київ: ВЦ «Академія», 2017. 544 с.
19. Кузьменко В. Історія української літератури XX – початку XXI ст.: у 3 т. Т. 3. Київ: ВЦ «Академвидав», 2017. 544 с.
20. Літературознавчий словник-довідник / упоряд. Ю. Ковалів, Р. Гром'як. Київ: Академія, 2007. 752 с. – URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Hromiak_Roman/Literaturoznavchy_slovnynk-dovidnyk/.
21. Палинський В. Час творити. Есеї про поетів, прозаїків, митців. Львів: Априорі, 2019. 524 с.
22. Пухонська О. Літературний вимір пам'яті: монографія. Київ : Академвидав, 2018. 304 с.
23. Росовецький С. Шевченко. Сучасна біографія. Київ: Дух і літера, 2021. 472 с.
24. Сиваченко М. Текстологічні сюжети української літературної класики / упор. Г. Бурлаки і Б. Цимбала; передм. Г. Бурлаки. Київ: Наук. думка, 2021. 614 с.
25. Синявська Л. Українська драматургія кінця XIX – початку XX століття: комунікативні стратегії. Одеса: КП ОМД, 2019. 304 с. – URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Syniavska_Lesia/Ukrainska_dramaturhiia_kintsia_KhKh_h_pochatku_KhKh_stolittia_komunikatyvni_stratehii.pdf.
26. Смілянська В. З поля шевченкознавства: зб. наукових праць. Київ: ФОП Масляков, 2019. 400 с.
27. Солецький О. Емблематичні форми дискурсу: від міфу до постмодерну: монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2018. 400 с.
28. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: Профілі на тлі покоління. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія, 2019. 592 с.
29. Филипович Г. П. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1991. 270 с. – URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Fylypovych_Pavlo/Literaturno-krytychni_statti_zbirka/.
30. Хороб С. Сторінки історії української драматургії кінця XIX – початку XX століття. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2018. 236 с.

Допоміжна

1. Василь Стефаник: наближення / за ред. С. Хороба. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2017. 512 с.
2. Горболіс Л. Перевір себе (завдання для самостійної роботи студентів). Суми: ФОП Цьома С. П., 2019. 150 с.
3. Демська-Будзуляк Л. Літературознавство від ідеї до тексту: неокласичний дискурс. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2019. 600 с.

4. Єфремов С. Історія українського письменства: Фотопередрук. Київ: Femina, 1995. 685 с. – URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001435> .
5. Історія української літератури : у 12 т. Т. 7. Кн. 1 / заг. ред. В. Дончика. Київ : Наукова думка, 2020. 532 с.
6. Історія української літератури. У 12 т. Т. 7. Кн. 2 / заг. ред. В. Дончика; наук. ред. Л. Мороз. Київ : Наукова думка, 2021. 504 с.
7. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 320 с.
8. Ковацька О. Українська постколоніальність у текстах і контекстах / редакція Дмитра Єсипенка і Кароля Ковацького. Брустури: Дискурсус, 2022. 172 с.
9. Павличко С. Теорія літератури. Київ: Основи, 2002. 679 с. – URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Pavlychko_Solomiia/Teoriia_literatury/ .
10. Палинський В. Час творити. Есеї про поетів, прозаїків, митців. Львів: Априорі, 2019. 524 с.
11. Підопригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література. Миколаїв : Іліон, 2018. 392 с.
12. Поліщук Я. Пошуки Східної Європи: тіні минулого, міражі майбутнього. Чернівці: Видавництво 21. 2020. 192 с.
13. Саєнко В. Поезія Ліни Костенко: традиція, контекст, художня своєрідність. Київ: Смолоскип, 2020. 640 с.

Інформаційні ресурси

1. Ануфрієв О. Своєрідність образно-символічної поетики української народної культури. – URL: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/anyfrieв.pdf>.
2. Береза І., Руссова В. Історія української літератури (Давня література). – URL: <https://buklib.net/books/35893/>
3. Варикаша М. М. Література non-fiction: поміж фактом і фікцією. – URL: <http://www.dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/38201>.
4. Дацюк С. Цивілізаційний контекст української революції. – URL : http://www.jimagazine.lviv.ua/2015/Datsyuk_Cyvilizacijnyj_kontekst_ukrain_revolyucii.htm.
5. Домінанти літературознавчого процесу початку ХХІ ст. URL: <http://www.dontsov-nic.com.ua/petro-ivanyshyn-ukrajinske-literaturoznavstvo-postkolonialnoho-periodu-dominanty-literaturoznavchoho-protsesu-pochatku-xxi-st/> .
6. Іванишин М. Сучасний літературний процес та метакритичний дискурс: проблеми класифікації стильової ідентифікації та стратегій інтерпретацій. – URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4.3_24
7. Квасніцька Ю. Українська література кінця ХХ – початку ХХІ століття. – URL: <https://www.vseosvita.ua/library/ukrainska-literatura-kinca-hh-pocatku-hhi-stolitta-34416.html>.

8. Кушнерюк Ю. Концепція радянської ментальності в українській молодіжній прозі початку XXI століття. – URL: https://www.web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/fil_2008_1_2/2008-26-06/kushneryuk.pdf.

9. Ленська С. Генетичні та структурні аспекти жанру в літературознавстві XX століття. – URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1808/1/Lenska.pdf>

10. Сучасний літературний процес: імена та тенденції : аналітично - інформаційне видання / Сумська обл. універс. наук. б-ка ; уклад. С. В. Сагайдак, Г. П. Кашуба. – URL: <http://www.webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OKbKYfcNYm8J:oun.sumy.ua/publish/2009/lit.doc+&cd=8&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.

11. Твори сучасних українських письменників. – URL: <http://www.dgma.donetsk.ua/docs/biblio.pdf>.

12. Українська література кінця XX – початку XXI ст. На шляху до нового відродження. – URL: <https://www.ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2666-ukrajinska-literatura-kintsya-xx-pochatku-xxi-st-na-shlyakhu-do-vidrodzhennya>.

13. Філоненко С. Гендерна проблематика і нова концепція особистості жінки в сучасній українській жіночій прозі. – URL: <http://www.bdpu.org/philologicalfaculty/.../s.../gender1.doc>.

14. Шейко В. М. Еволюція літературно-художніх напрямів в Україні (XVII – початок XXI ст.): історико-культурологічний вимір. – URL: https://www.ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura32/04.pdf.

15. Шумило Н. Національна модель літературного розвитку (зі сторінок «Історії української літератури»). – URL: <https://www.il-journal.com/index.php/journal/article/view/695/496>.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Основна

1. Біляєв О.М.Лінгводидактика рідної мови: Навчально-методичний посібник. К.: Генеза, 2005.
2. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови. методичний поради́ник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року : методичні рекомендації/ за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засе́кіної: Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 261 с.
4. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови: навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 202 с.
<https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/Metodyka-vykladannia-ukrainskoi-movy.-Posibnyk.pdf>
5. Кочан І.М., Захлюпана Н.М. Словник-довідник з методики викладання української мови. 2-ге вид., виправл. і доп.. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 306 с.
6. Крок у професію. Методика викладання української мови: навч. посібник / О.В.Кульбабська, О.В.Кардашук. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.
https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5271/1/Kulbabska%2C%20Shatilova_2022_Metodyka%20navchannia%20ukrainskoi%20movy%20u%20ZVO.pdf
7. Кучерук О.А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир: Видавництво ЖДУ імені І. Франка, 2007. 182с.
8. Кучерук О.А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика : [монографія]. Житомир: Видавництво ЖДУ імені І. Франка, 2011. 420 с.
9. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах / За ред. М.Пентилюк. К.: Ленвіт, 2004. 405 с.
10. Модельні навчальні програми. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»: веб-сайт. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ninavchalni-prohramy/>.
11. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика : норми і термінології і мовна практика фахівців : монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.

12. Остапенко Н. М. Технологія сучасного уроку рідної мови : навч. посіб / Н.М. Остапенко, Т. В. Симоненко, В. М. Руденко. К. : ВЦ “Академія”, 2016. 248 с.

13. Попович А. С. Практикум з методики навчання української мови в 5-9 клас закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс]. Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 220 с.

14. Потапенко О. І., Потапенко Г. І., Кожуховська Л. П., Довбня Л. Е., Чубань Т. В. Методика навчання української мови в ДВНЗ та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: Навч.-метод. посіб. для студ. філол. спец. ВНЗ. К. : Міленіум, 2006.

15. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : Посібник для студентів пед. університетів та інститутів / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. К.: Ленвіт, 2011. 366 с.

16. Семеног О. Українська лінгводидактика: навч. посіб. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2018. 224 с.

17. Семеног О., Ячменик М.М. Мовно-методична підготовка майбутнього вчителя словесника до використання засобів медіаосвіти: монографія. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 211 с.

18. Семеног О.М. Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей: методичний посібник. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 212 с. URL: <http://surl.li/njpqi>

19. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук К. : Ленвіт, 2015. 320 с.

20. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики: монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 352 с.

Допоміжна література

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. – URL: <https://cutt.ly/1Q7kSGY>
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. Мовно-літературна освітня галузь: лист Міністерства освіти і науки України. – URL: <https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» – URL: <https://mon.gov.ua/news/informatsiine-povidomlennia>
4. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. 5-6 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2021. 53 с. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1xIIY5Ja2rMBHHxFC9bMSOtfG4VVSZuMuw/view?usp=sharing>

5. Українська мова. 5-6 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / О.В.Заболотний, В.В.Заболотний, В.П.Лавринчук, К.В.Плівачук, Т.Д.Попова. Київ, 2021. 63 с. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1DzL9Eu9UXz73oINyRRFl2sMT0qvcCLcd/view?usp=sharing>
6. Українська мова. 7-9 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / Н.Б.Голуб, О.М.Горошкіна. Київ, 2023. 46 с. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1FwHFSvq2UqjQVR5HPdzc-dXBELA1UIo6/view?usp=sharing>
7. Українська мова. 7-9 класи: модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / О.В.Заболотний, В.В.Заболотний, В.П.Лавринчук, К.В.Плівачук, Т.Д.Попова. Київ, 2023. 73 с. – URL: https://drive.google.com/file/d/1FbS56Y_usoc88oc0Ez_ruRFf1eDkAAF/view?usp=sharing
8. Українська мова. 5-9 класи: програма для загальноосвітніх навчальних закладів / укладачі: Г.Т.Шелехова, М.І.Пентиліук, В.І.Новосьолова, Т.Д.Гнаткович, Н.Б.Коржова, К.В.Таранік-Ткачук): наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 р. № 804. – URL: <https://cutt.ly/XQ7kYcx>
9. Нова українська школа. Дорожня карта реформи базової та профільної школи: проєкт для обговорення / Вакуленко Т., Гриневич Л., Лінник О. та інші; за заг. ред. Л. Гриневич. Київ: АКМЕ ГРУП, 2021. 46 с. – URL: <https://cutt.ly/CTiJU5S>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Башманівська Л.А. Методика викладання української літератури: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів і дистанційного навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2019. 140 с.
2. Бондаренко Юрій Загальна модель шкільного навчання української літератури : монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 392 с
3. Володимир Гладишев, Василь Шуляр Бібліотерапевтичний потенціал літературних творів. – URL: <https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/183/171>
4. Гоголь Н. Культурологічний підхід у змісті шкільної літературної освіти (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія / за наук. ред. д-ра. пед. наук Т.О. Яценко. Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. 484 с.
5. Домінанти духовного світу українців: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2010. 300 с.
6. Куцевол О. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія): навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2009. 464 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/705923/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.pdf>
7. Лісовський А. Етюди з методики викладання літератури: навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2013. 105 с.
8. Наукові основи методики літератури : навчально-методичний посібник / за ред. Н. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.
9. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.
10. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2005. 154 с.
11. Пультер С. О. До питання наукових досліджень з історії розвитку методики викладання української літератури в середній школі. – URL: <http://eprints.zu.edu.ua/10022/1/%D0%9F%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B5%D1%80.pdf>
12. Семеног О.М., Вовк М.П., Дятленко Т.І, Громова Н.В. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: традиції та інновації: навч. посіб. Київ: Талком, 2021. 377 с.
13. Слижук О. Методика викладання української літератури: конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 138 с.
14. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

15. Уліщенко В. В. Теорія і практика інтерсуб'єктного навчання української літератури в школі : [монографія]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 398 с.

16. Фасоля А. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2006. № 11. С. 19-21. 17. Філіпчук Г. Г. Націєтворчість освіти : [монографія]. Чернівці : Зелена Буковина, 2014. 400с.

18. Шуляр В. Сучасний урок української літератури : монографія. Миколаїв : Іліон, 2014. 553 с.

19. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина XX – початок XXI століття): монографія / Таміла Яценко. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/705923/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Аналіз стану шкільної літературної освіти в умовах НУШ. Стратегії реалізації рішень виявлених проблем. – URL:

<https://www.orioncentr.com.ua/metodychna-chitalna/242-school-literature-education-nus-ideas-vasyl-shulyar>

2. Д е р ж а в н и й с т а н д а р т б а з о в о ї с е р е д н ь о ї о с в і т и . – URL:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

3. Для вчителя української мови та літератури, розробки уроків. – URL: www.uroki.net/

4. Електронне фахове видання «Українська мова і література в школі» – URL: <http://www.ukr-in-school.edu-ua.net/>

5. Методичний портал – URL: <http://metodportal.net/>

6. Модельні навчальні програми – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.lit.5-6-kl.Yatsenko.ta.in.14.07.pdf> (Яценко Т.О та ін.)

7. Модельні навчальні програми – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.lit.5-6-kl.Arkhypova.Sichkar.Shylo.14.07.pdf>

8. Наша школа: Портал вчителів України. – URL: <http://www.nashaskola.org.ua/>

9. Освіта.ua – URL: <http://osvita.ua/>

10. Острів знань. – URL: <http://ostriv.in.ua/>

11. Професійний стандарт учителя. – URL:
<https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>
12. Сайт вчителів української мови та літератури. – URL:
<http://ukrmetod.at.ua/>
13. Сайт для учителів української мови і літератури. Українська мова. Українська література. Зарубіжна література. Позакласна робота. – URL:
<http://internetcentr.dp.ua>
14. Самоосвіта вчителів української мови та літератури (Інтернет-ресурси на допомогу вчителям-словесникам. – URL:
<http://skvschool2.ucoz.ru>
15. Українська мова та література. – URL:
<http://ukrmova.dn.ua/index.html>